Izložba Otvorenost, a ne posebnost : književnost Osijeka i Slavonije na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće

Mokriš Marendić, Svjetlana; Petković, Siniša

Source / Izvornik: **HKD Novosti, 2009, 1 - 2**

Journal article, Published version
Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:206:580110

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

RGISKO - Repository of the City and University Library Osijek

ISSN 1333-9575

Izložba Otvorenost, a ne posebnost: književnost Osijeka i Slavonije na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće

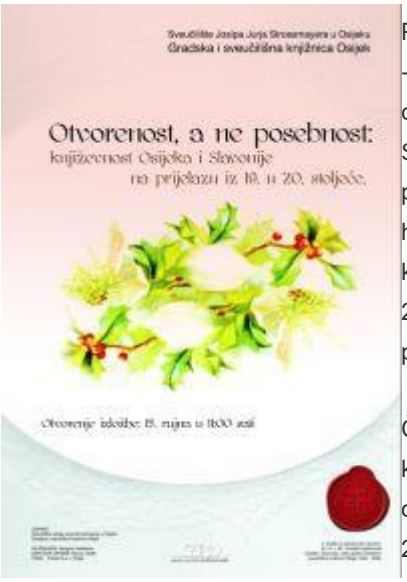

Povodom obilježavanja 60. obljetnice svoga osnutka (8. veljače 1949. - 8. veljače 2009.) Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek organizira ciklus izložbi pod nazivom 6x10=60: povijest književnosti Osijeka i Slavonije u 6(0) slika. Prva izložba ovoga ciklusa Književni iskoni: od početaka pismenosti do Janusa Pannoniusa otvorena je u Mjesecu hrvatske knjige 2008. Slijedile su je izložbe Svećenici, učitelji, književnici: književnost 17. i 18. stoljeća (otvorenje izložbe 9. veljače 2008.) i „Iliri iz Slavonije“: književnost u doba Hrvatskog narodnog preporoda (otvorenje izložbe 11. svibnja 2009.).

Četvrta izložba ovoga ciklusa nosi naziv Otvorenost, a ne posebnost: književnost Osijeka i Slavonije na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće i obuhvaća razdoblje od osamdesetih godina 19. do dvadesetih godina 20. stoljeća.

Izložba govori o razdoblju tijekom kojega je, unatoč nepovoljnim političkim prilikama uzrokovanih banovanjem Khuena-Héderváryja, Osijek doživio snažan kako gospodarski, tako i kulturni razvoj. Osnivaju se gimnazije – realna, klasična te ženski licej koji ubrzo prerasta u žensku gimnaziju, Učiteljska škola te Trgovačka akademija. Na poticaj građana i skupljača starina, 1877. je osnovan gradski muzej. Kruna kulturnih nastojanja građana, u kojima je dobri duh Osijeka došao do punog izražaja, bilo je osnivanje Hrvatskoga narodnog kazališta 1907. kao drugog stalnog glumišta u Hrvatskoj. U glazbenom životu grada ističu se Pajo Kolarić, Franjo Ksaver Kuhač i Franjo Krežma. U Slavoniji, a osobito u Osijeku, osnivaju se tiskare – Dragutina Lehmana, Ignjata Mederšickog, Gustava Wagnera i Jakoba Franka, Julija Pfeiffera, Antuna Rotta te Prva dionička tiskara. Osnivaju se i građanske čitaonice – u Donjem gradu 1884. i Gornjem gradu 1885. koja djeluje sve do 1920., a potom prelazi u Gornjogradski kasino.

Građani Osijeka uvijek su slijedili europski stil i modu u urbanizmu, arhitekturi, slikarstvu, kiparstvu i primijenjenoj umjetnosti, pa tako i u književnosti.

Razdoblje je ovo hrvatske moderne kada nova generacija hrvatskih pisaca unosi u književnost promjene u tematici i načinu izražavanja. Pisci su zaokupljeni svojom intimom, pejzažem, egzistencijalnim, socijalnim i rodoljubivim motivima. U načinu izražavanja dolaze do izražaja stilske značajke simbolizma, impresionizma i nagovještaji ekspresionizma. Secesija je samo jedna od osobito upadljivih umjetničkih koncepcija u desetljećima prije Prvoga svjetskog rata, dio, dakle, podsustav u sklopu složene cjeline koja se naziva europska i hrvatska moderna kasnoga 19. stoljeća.

Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće slavonska književnost kao zaseban organon prestaje postojati, a Osijek prerasta u središte i izvorište novih snaga u korpusu novije hrvatske književnosti.

Razdoblje je to u kojemu se osniva Hrvatsko đačko književno društvo Javor te Klub hrvatskih književnika, u prvom razdoblju tzv. „klub Rudolfa Franjina Magjera“ (1901. - 1914.). Objavljuje se secesionistički opremljen almanah klupskih članova Mi (1910.) i časopis Književni prilog (1910. - 1914.). Središnje mjesto među pokrenutim časopisima ipak zauzima Mladost, osnovana u Osijeku 1896. godine. U Osijeku i Slavoniji osnivaju se nove tiskare u kojima se osim knjiga tiskaju i novine, prije svega na njemačkom, ali i na hrvatskom jezuku, primjerice Der Volksredner, Esseker Lokalblatt und Landbote, Die Drau, Esseker allgemeine illustrierte Zeitung, Esseker Zeitung, Slawonische Presse, Volksrecht, Branislav, Dan, Narodna obrana.

Među kulturnim i književnim stvaraocima i pregaocima ističu se: Isidor Iso Kršnjavi, Ferdo Živko Miller, Josipa Glembay, Jagoda Truhelka, Lujo Varga Bjelovarac, Rudolf Franjin Magjer, Victor von Reisner, Leopoldine Rott, Vilma Vukelić-Miskolczy, Mathilde (Thildy) Hengl, Josip Kozarac, Joza Ivakić, Ivan Kozarac i Josip Kosor.

S. Mokriš Marendić
marendic@gskos.hr

S. Petković
spetkovic@gskos.hr